

УДК 008

Павлюк Олена,*студентка бакалаврату спеціальності «культурологія»
Національний університет «Острозька академія»*

ТІЛЕСНА АГРЕСІЯ ЯК ПРОЯВ МАСКУЛІННОСТІ У ФІЛЬМІ «БІЙЦІВСЬКИЙ КЛУБ» Д. ФІНЧЕРА

У статті розглядається мотив маскулінності, репрезентований у формі тілесної агресії у культовому фільмі Д. Фінчера «Бійцівський клуб». Вказуються причини фрустрації чоловіків у сучасному суспільстві. Також аналізується роль гомосексуалізму у становленні маскулінності.

Ключові слова: маскулінність, мачізм, консюмеризм, фемінізація, агресія, фрустрація.

In the article investigated the motif of masculinity which is represented through the physical aggression in the D. Fincher's cult film «Fight Club». Displayed the reasons of men's frustration in today's society. Also analyzes the role of homosexuality in the development of masculinity.

Keywords: masculinity, machismo, consumerism, feminization, aggression, frustration.

У 1999-му році вийшов кінофільм американського режисера Д. Фінчера «Бійцівський клуб». Фільм був знятий за мотивами однойменного роману сучасного американського письменника Чака Паланіка. Стрічка оцінюється як одне з найрезонансніших кіноподій кінця 1990-х, є яскравий культурним феноменом.

Кінофільм «Бійцівський клуб» як один з культових у кінематографі найбільше визнання отримав саме від чоловічої аудиторії. Одна з магістральних тем цього шедедру заснована на ідеях гіпермаскулінності. За словами феміністки Сьюзен Фалуді сучасні чоловіки нездатні адаптуватися до світу, в якому жінки більше не знаходяться в економічній залежності від них [6]. Вони стали заручниками необхідності відповідати консюмеристським нормативам мужності і вести комільфотний спосіб життя [7]. Коміль-

фотність передбачає перш за все витонченість, вишуканість, аристократизм, пікантність, певну лірику, що є суто жіночими рисами на противагу чоловічій грубості, розкутості, брутальності, твердості, стійкості. Втрата чоловіками маскулітності продиктована також феміністичним рухом, участю жінок у політиці та виробничих відносинах. Не останню роль у цьому процесі відіграло і зрівняння жінок у правах з чоловіками у шлюбно-сімейних стосунках. Крім того, чоловіки втрачають мужність і під впливом відсутності у сім'ї батька (що, між іншим, сталося з головним героєм фільму).

Яким же постає образ чоловіка у фільмі? Перш за все – це сильна фізично та рішуча людина, що не боїться практично нічого – ні боса, ні удару кулаком по обличчю, ні думки оточуючих. Члени клубу практикують жорстокі криваві бої, культивуючи в собі такі якості як терпіння, силу духу, безстрашність, агресію, силу волі, вміння переносити біль, байдужість до фізичної привабливості. Головні герої засуджують чоловіків, які наполегливо займаються гімнастикою для того, щоб збудувати ідеальне тіло, наголошуючи на тому, що чоловік повинен прагнути до первісної тваринної природи, заснованої на насиллі. Вони грають в жорстокість, апелюють до самознищення, а пізніше й до знищення оточуючого світу та пануючої культури, яку Тайлер Дерден й засуджує у фемінізації чоловічої статі.

У фільмі звучить мотив повернення до архаїки. Цікавими є думки режисера Девіда Фінчера стосовно архаїчності та сучасності: «Ми створені бути мисливцями, а живемо в світі шопінгу. Нікого вбивати, немає з чим боротися, нема чого долати і досліджувати [1]». Устрій первісного суспільства передбачав виживання як таке, коли сильний вбиває слабшого, коли останнє слово завжди залишалося не за вівцями, а за вовками. Тому Тайлер пропонує своїм adeptам повернутися на декілька тисяч років тому – у часи, коли соціумом правили не певні закони, а природній відбір та боротьба за існування. Г. Циплаков зазначає: «Сама чоловіча природа передбачає деяку наступальну активність, прагнення відстоювати і «битися» за себе в суспільстві. Це своєрідне прагнення швидко добиватися цілі. Саме ці почуття і культивують в собі члени клубу через злість, агресію. В клубі вони компенсують багато того, чого

їм не вистачає в житті [3]». Стосовно цього Д. Фінчер стверджує: «Бійцівський клуб – не абияка безглузда історія про те, як людина знаходить силу. Ми живемо в суспільстві, де чоловіки постійно відчувають фрустрацію... В бійцівському клубі ви возз'єднуєтеся з самим собою (і з іншими), даючи вихід своїй фрустрації[2]». Режисер розгортає проблему чоловічої мужності, будує сюжет навколо втрати чоловіком маскулінності. І посередництвом тілесної агресії головний герой (а згодом і всі члени клубу) повертають собі чоловічу мужність. Тайлер Дерден, що втілює агресивного чоловіка, говорить: «Ми з покоління чоловіків, вирощених жінками». Тобто тут, на наш погляд, можна говорити про своєрідну відповідь на фемінізацію чоловічої статі в американському суспільстві. Проте Тайлер Дерден – це не лише накачаний та агресивний монстр, схожий на рестлера, це й моральний агресор, бунтар, підбурювач, що став таким саме через біль, шрами і кров.

Деякі кінокритики вважають, що у фільмі яскраво простежується мотив гомосексуалізму. Як зазначає сам головний герой, більшу частину часу вони з Тайлером проводили як ідеальне подружжя, готуючи при цьому каву та дбайливо поправляючи краватку останньому. Тобто, герой Е. Нортонна при цьому виконує роль дружини, а Тайлер – чоловіка. Головному герою явно не вистачає маскулінності, тому відчуває потребу постійної присутності Тайлера, що яскраво видно зі слів Т. Дердена: «Ти хотів змінити своє життя, але не міг цього зробити. Твої бажання втілені в мені. Ти хотів саме так виглядати, так займатись коханням. Я розумний, талановитий і вільний від усього, що сковує тебе».

Герої фільму не відчувають потреби у присутності жінки. Тайлер, що втілює мачо, має виключно статеві стосунки із представницею жіночої статі, лише задовольняючи свою сексуальну потребу. Більше того, головний герой (персонаж Е. Нортонна) фактично гнобить її, хоча й несвідомо. Ми не можемо стверджувати однозначно, що гомосексуалізм є суто маскулінною чи фемінною рисою. З одного боку, відмова від жінки є проявом слабкості, а отже фемінності. Сексолог І. Кон зазначає: «Гомофобія – конституюючий принцип гегемонної маскулінності.«справжній чоловік» зобов'язаний любити жінок і відчувати до них потяг. Навпаки, потяг до іншого

чоловіка – ганебна і непростима слабкість [4]». Проте не можна абсолютизувати, адже гомосексуалісти можуть мати багато маскулінних рис, що не дозволяє називати їх фемінними істотами. Саме так і відбувається з героями фільму. Хоч їхні стосунки і відзначаються певною гомосексуальністю, вони все-таки залишаються справжніми чоловіками, що підтверджується їхнім способом життя, адже вони повертають собі втрачену маскулінність через жорстокі бої.

Отже, у фільмі яскраво простежується культ мачізму, моторошної привабливості насилля, сатира на мачо-позерство. І, власне, мотив маскулінності, використаний Д. Фінчером, був покликаний повернути чоловікам втрачені виключно чоловічі якості внаслідок фрустрації чоловіків у сучасному суспільстві.

Використана література:

1. Бойцовский клуб (фильм). – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.
2. Бойцы невидимого фронта / Л.Маслова. – Режим доступу: <http://kommersant.ru/doc/137219/print>. – Назва з екрану.
3. Игра в мордобой / Г. Циплаков. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/ural/2001/6/ciplak.html>. – Назва з екрану.
4. Меняющиеся мужчины в изменяющемся мире / И. С. Кон. – Режим доступу: <http://www.owl.ru/library/047t.htm>. – Назва з екрану.
5. «Fight Club» Fight Goes On/ Dennis Lim. – Режим доступу: http://www.nytimes.com/2009/11/08/movies/homevideo/08lim.html?_r=0. – Назва з екрану.
6. John Shelton Lawrence, Robert Jewett. The Myth of the American Superhero. Page 176.
7. Postfeminism: Cultural Texts and Theories. Edinburgh University Press, 2009. Pages 143–144.